

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TAGAJÁNLÁSOK

1925-BEN

KÉZIRAT GYANÁNT

BUDAPEST

1925

Pápa, 1925. Főiskolai könyvnyomda.

TAGAJÁNLÁSOK

1925-ben.

AZ I. OSZTÁLYBA.

TISZTELETI TAGNAK:

PEKÁR GYULÁT, osztályunk levelező tagját, a Kisfaludy-Társaság és Petőfi-Társaság tagját, tiszteleti tagul ajánjuk. Pekár Gyulát a Magyar Tudományos Akadémia 1911-ben választotta meg levelező tagjának, méltatván mind szépirói munkásságának gazdagságát és értékét, mind nagy tudományos és irodalmi műveltségét. Azóta Pekár Gyula fokozott becsvágygal dolgozott. Vagy tíz kötet novellája és regénye jelent meg, köztük az *Amazon-királynő* című két kötetes nagy regénye, amely merészen szárnyaló költői képzelettel és mélyreható forrástanulmánnyal elevenít meg egy régen letűnt korszakot. Drámái közül ez idő alatt kettőt tűntetett ki Akadémiánk a Vojnits-jutalommal: a *Kölcsönkért kastélyt* és a *Dantont*. A Petőfi-Társaság 1920-ban elnökévé választotta s ő nemcsak újraszervezte a Társaságot, hanem annak új irányt is adott s közelebb hozta Akadémiánk szelleméhez. Az 1923. évi Petőfi-ünnepek irányításával és szervezésével is megörökítette nevét: az a nagy érdeklődés, mely a Petőfi-kultusz terén külföldön is érezhetővé lett, elsősorban az ő érdeme. A közélet terén is hatalmasat lendült pályája másfél évtized alatt: az ország vezetői közé emelkedett s a legnehezebb időkben a közműveltség fokozásával és műkincseink védelmével hálára kötelezte nemzetünket. Megválasztása Akadémiánk tiszteleti tagjává nemcsak Pekár Gyulának, hanem az Akadémiának is diszére lesz.

Pintér Jenő l. t.

Császár Elemér r. t.

Az első osztályban betöltésre váró két tiszteleti tagsági hely egyikére bátrak vagyunk ajánlani **Dr. RAVASZ LÁSZLÓT**, a Kisfaludy-Társaság rendes tagját, a dunamelléki református egyházkerület püspökét.

Ravasz László székely véreink véréből származott s az elszakított Erdélyből szakadt hozzánk. Már fiatalon, mint kolozsvári theologiai tanár nagy tudományával, fényes szónoki

s erős szervező tehetségével országos nevet szerzett magának. Mióta a Gondviselés őt mai szélesebb körű munkaterére vezette, kivételes tehetségének még gazdagabb kivirágzását látjuk, s rövid néhány évi munkálkodása után a magyar intelligens közönség, felekezeti különbség nélkül, úgy tekint reá, mint a nehéz megpróbáltatások terhe alatt roskadozó magyarság egyik erős oszlopára. Ravasz Lászlót nagy filozófiai és esztétikai képzettség s az irodalom és történelem bámulatos ismerete mellett a költői képzetnek szabadon csapongó szárnyalása s mindent átfogó ereje jellemzi. Ez az adománya teszi őt korunk egyik legnagyobb szónokává. Költői képei, melyek a szívárvány minden színében ragyognak, szinte elkápráztatják közönségét. Beszédei, melyekben az egész univerzum él, lehel, zeng, ragyog, sugárzik, megdobogtatják a sziveket s felgyújtják a hallgatók képzetét. De Ravasz nemcsak az élő beszédnek, hanem az írott szónak is mestere, nyomtatott művei is tele vannak gondolattal, sziporkázó szellemmel s formszépséggel.

Ravasz László nemcsak mint hitszónok s mint egyházi író kiváló, mint esztétikus s mint történet-filozófus is jeles. Magasan felette áll a kisszerű, szűkkeblű felekezeti felfogásnak. Bár hű fia egyházának s gondos, jó pásztora saját nyájának, első sorban mégis a krisztusi szeretet vallásának, az egyetemes keresztyénségnek lelkeket és világot formáló eszményére függeszti szemét, s megbecsüli a más felekezetekben, a testvér protestáns egyházban épügy, mint az ősi katolikus egyházban rejlő nagy értékeket is. Erre indítja őt emelkedett szelleme, filozófiai műveltsége, hitben gazdag lelke s talán mindenek fölött erős magyarsága. Áthatja őt a meggyőződés, hogy mélyen megalázott nemzetünket csak az érzelmi közösség s osztatlan lelki egység emelheti újra fel.

Minthogy Ravasz Lászlótól Akadémiánk diszének növekedését várhatjuk, ismételten és melegen ajánljuk tisztelt tagtársaink jóindulatú pártolásába.

Helykimelés végett csak kötetben vagy füzetben külön is megjelent munkáinak felsorolására szorítkozunk.

A tekintetes Akadémiának kiváló tisztelettel alázatos szolgálai:

Vargha Gyula t. t.

Badics Ferenc r. t.

Szinnyei József ig. és r. t.

Négyesy László r. t.

Némethy Géza r. t.

Voinovich Géza r. t.

Pintér Jenő l. t.

A II. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK :

A Fraknói Vilmos halálával megüresült *tiszteleti tagságra* melegen ajánljuk **KÁROLYI ÁRPÁD** r. tagot.

Nem akarjuk *Károlyi Árpád* nagy érdemeit kimerítően jellemezni. Csak röviden rámutatunk arra, hogy Magyarország XVI. és XVII. századának katonai és diplomáciai történetét új megvilágításban állította elének számos kiadványában és monográfiájában. E két század alkotmányos küzdelmeinek ismeretére nézve is sokat köszönhetünk neki. Egy kitűnő értekezésében az Árpádok korabeli intézmények fejlődését tárta elének eredeti felfogással.

Elsőrangú mint kutató, s ép oly kiváló a történeti előadás művészetében. Akár diplomáciai alkudozást, akár várostromot beszél el, mindenütt látja és velünk is láttatja a lényeges mozzanatokat. A legnagyobb lelkiismeretességgel kutatja a részleteket és mégis mozgalmas, színes képeket fest. Mestere a magyarosan tömör és szemléltető stílusnak.

Legujabban, Széchenyi dőblingi iratainak kiadásában, kimutatta érzékét a bonyolult lelki állapotok és gyöngéd érzelmek rajza iránt is.

Azt hisszük, hogy Akadémiánk méltóan fejezi ki elismerését Károlyi Árpád történetirói kiválósága és nagy kutatói érdemei iránt, ha tiszteleti tagjainak sorába emeli.

Csánki Dezső r. t.
 Angyal Dávid r. t.
 Áldásy Antal l. t.
 Hodinka Antal l. t.
 Domanovszky Sándor l. t.
 Hóman Bálint l. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK :

BALÁS KÁROLYT, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem ny. r. tanárát az elméleti közgazdaságtan kitűnő munkását, ajánljuk a II. osztály A) alosztályába levelező tagnak. Balassagyarmaton, 1877 január 4-én született. Egyetemi tanulmányait Budapesten, Genfben és Bécsben végezte.

1902-ben ügyvédi vizsgát tett és eleinte a budapesti, majd a pestvidéki törvényszéknél működött, majd 1903-ban Nógrád vármegye tiszti ügyészének választotta. 1907-ben a kassai m. kir. jogakadémián ny. rendkívüli, 1908-ban pedig nyilvános rendes tanár lett, míg 1914 tavaszán az újonnan fölállított pozsonyi Erzsébet tudományegyetemre, 1918 augusztus havában pedig egyhangú meghívás alapján a budapesti tudományegyetem nyilvános rendes tanárának neveztetett ki a közgazdaságtan és pénzügytan tanszékére. 1911-ben állami kiküldetés folytán a német egyetemek közgazdasági szemináriumait tanulmányozta, 1922-ben pedig a hágai magyar-cseh döntőbírószágba delegáltatott.

Balás Károly irodalmi munkássága igen széleskörű. Már a „Népesedés“ című 1905-ben 540 oldal terjedelemben megjelent munkájában nagy irodalmi felkészültséget mutatott. Néhány évvel később, 1913-ban jelent meg a „Jövedelemelosztás főágai a kapitalizmus korában“ című 656 oldalas munkája, mely a jövedelemelosztás kérdéseinek sokoldalú, alapos és nem egy új szempontot hozó megvilágítását nyújtja. A legszélesebbkörű irodalmi tájékozottsággal bírálja e munka a fennálló jövedelemelosztási elméletet és különösen az annyira vitatott tőkekamat elméletét igyekszik továbbfejleszteni. Nem fogadja el Böhm-Bawerk elméletét, hanem a tőke fogalmának újszerű értelmezésével keresi a tőkekamat magyarázatát. 1917-ben a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában Földes szerkesztése mellett megjelent „Magyar Közgazdasági könyvtár és Remekírók“ tárában a „Pénz csereértéke“ című munkája jelent meg, mely az előbbi munkájában kifejtett elméletével összhangban az árelméletet és a pénzérték kialakulásának nehéz kérdéseit tárgyalja. A közgazdaságtan főbb kérdéseit kívánja felölelni „Politikai gazdaságtan“ című 1922-ben megjelent két kötetes, összesen 919 oldalra terjedő munkájában. új szempontok szerint igyekszik e munka a közgazdaságtan elméletét felépíteni. Balás ellensége az elmélet és gazdasági politika szétválasztásának, mert szerinte a célok és érdekek olyan jelentős szerepet játszanak a gazdasági életben, hogy az általában ezek köré csoportosul. Így elméleti és gazdaságpolitikai fejtegetések egyaránt tértfoglalnak fejtegetéseiben. E munkájának legkimagaslóbb pontja annak a tőkeelméletnek tovább szövése, melyet már a jövedelemelosztásról szóló nagyobb munkájában megalapozott. Az elmélet legnehezebb kérdésének tisztázásához járul hozzá Balás e fejtegetéseivel. Nagy munkája nem ölelve fel a közgazdasági élet minden területét és különösen mellőzve a szociálpolitika kérdéseit, e hiányon akar Balás segíteni, amikor „Társadalmi politika

I. rész. Alapvetés" Budapest, 1924. című munkájában a szociálpolitika alapszemélyét kísérli meg tisztázni.

Balás Károly tudományos egyéniségét a közgazdasági irodalom igen széleskörű ismerete és önálló kutató szellem jellemzik. A közgazdaságtan elméletének kitűnő ismerője és művelője. Szorgalmáról, a fentebb felemlített mélyszántású és nagyobb terjedelmű munkákon kívül még számos kisebb-nagyobb értekezés is tanuskodik, melyek közül egyik-másik német és francia nyelven is napvilágot látott. A közgazdaságtan elméletének jeles és szorgalmas kutatójának munkáját jutalmazná tehát az Akadémia Balásnak tagjai sorába választásával.

Főbb munkái a következők:

A Népesedés. Közgazdasági tanulmány. Budapest, 1905. 541 l.

Kivándorlásunk és visszavándorlásunk — tekintettel Ausztriához való viszonyainkra. 1908. 52 l.

A család és a magyarság. Budapest, Grill. 1908. 52 l.

La natalité réduite à un et à deux enfants. Budapest, Athenaeum, 1910. 25 l. és Revue de Hongrie 1910. nov. sz.

A járadékszerű jövedelmek köréből. Különlenyomat a Grosschmied-émlékkönyvéből Budapest, 1912. 21 l.

A jövedelemeloszlás főágai a kapitalizmus korában. Budapest, Eggenberger, 1913. 656 l.

Statisztikai Tanulmányok. Budapest, Eggenberger, 1916. 138 l.

A pénz csereértéke. Magyar Tudományos Akadémia kiadása. Budapest, Grill, 1917. 180 l.

Politikai Gazdaságtan. Két kötet. Budapest, Eggenberger, 1922. I.: 1—488 l., II.: 489—919 l.

Társadalmi Politika. I. rész Alapvetés 131 l. Budapest, 1924. Centrum Kiadvállalat Rt.

Földes Béla r. t.

Matlekovits Sándor r. t.

Buday László l. t.

Kovács Alajos l. t.

Heller Farkas l. t.

BARABÁSI KUN JÓZSEF debreceni egyetemi nyilvános rendes tanárt levelezőtagnak ajánlom.

Nyomdai viszonyainkra tekintettel a legrövidebbre vonom össze ajánlatomat, számos értékes dolgozatát névszerint sem említve, csak az alábbi három munkájára irányzom az Akadémia becses figyelmét.

„*A parlamenti házszabályok*“ című, 1909-ben megjelent 259 oldalas munkája a parlament működési módjának bonyolult jelenségeit átfogó, rendszerezni képes elmével vizsgálja s útvesztőit megvilágítva, belőlük biztos kézzel vezet ki.

Nagy helyet szentel ebben a parlamenti eljárás kapcsolatának az állam egész kormányzásával és a gazdag irodalom, az angol és francia parlamentek eljárásáról szerzett személyes tapasztalatok segélyével tünteti fel az egyes parlamenti házszabályok összefüggését, az illető angol parlamentáris, az amerikai preasidentialis, a francia republicano-parlamentáris kormányzati rendszerrel, szóval a nemzet állami létének egészével.

„*Nemzet, nemzetiség.*“ (1908. 172 lap.) E világot mozgató fogalmak le nem zárt kontroverziája foglalkoztatja fenti dolgozatában. A nagy bozótot, mely e fogalmak körül a tudomány, a publicisztika, a költészet dús hajtásaiból oly sürűre nőtt, törekszik ritkítani. Teljes világirodalmi tájékozottsággal végzi e munkáját és különösen az egy államban együtt élő nemzetiségek viszonyának meghatározásában jut megnyugtató eredményre.

Meghatározni a helyét az államtanak a tudomány világában, kimérni területét a rokon társadalmi tudományokkal szemben, meghatározni módszerét teszi Kun József „*Bevezetés a politikába*“ (1916. 187 l.) című művének egyik tárgyát, míg az államtani eszmétörténet foglalja le.

Teljes ismeretével azoknak az igényeknek, melyeket a természeti és szellemi tudomány, a norma- és valóságtudományok, valamint bölcselmi az igazság megismerése tekintetében a múlt század vége óta támasztanak, határozott és erősen megokolt érveléssel foglal állást, úgy az angol szociológus, valamint a német tudományban Mohl R. óta uralkodóvá lett iránnyal szemben, mely az államtant vagy a társadalomtudomány nagy egészébe, vagy a jogtudományba olvasztotta vagy azt szétdarabolva, végül merő subjectív célszerűségi szabályok egészévé tette.

Ennek az álláspontjának támogatására szolgál az Aristoteles politikájának szellemében kialakult államtan története, melyet munkájának második fele nyújt.

E fő munkái a Budapesti Szemlében, a Jogállamban, a Magyar Figyelőben, a Magyar Jogi Szemlében megjelent, 20-nál több értekezése Barabási Józsefet a bölcséleti államtan és publicisztika lelkes, avatott, komoly buvárának, állandó buzgó munkásának mutatják, akivel az Akadémia meggyőződéseim szerint a maga céljaira aktív erőt szerez, sőt ilyet rendes keretein kívül álló helyzetében már szerzett is.

Barabási Kun József rendezi ugyanis sajtó alá az Akadémia Tisza István-Bizottságának megbízásából Tisza István beszédeit. Utolsó két évi szorgos munkájának eredménye az 1888-tól 1903-ig terjedő beszédeknek bevezető és kísérő jegyzetekkel ellátott nyomdakész első része. Barabási Kun Józsefnek nagyterjedelmű jegyzeteit gondosságuk, bőségük a magyar parlament forrásmunkájává avatják. Ajánlom megválasztását.

Concha Győző r. t.

MOÓR GYULÁT, a Ferenc József tud. egyetemen a jogbölcseészet tanárát, jogtudományi és bölcseészeti író, a II. osztály A) alosztályába levelező tagul ajánljuk.

Moór Gyula eddig megjelent jelentősebb dolgozatai a következők:

1. A jog fogalma és az anarchizmus problémája, 1911.
2. Stammler „Helyes jogról szóló tana”. 1911.
3. A társadalom fogalmáról. 1912.
4. Die Reform des ungarischen Schwurgerichtes, Stuttgart, 1914.
5. A bolsevizmus elméleti alapjai. 1921.
6. Macht, Recht, Moral. 1922.
7. Bevezetés a jogfilozófiába. 1923.
8. A jogi normák változásának problémája. 1924.
9. Kant hatása a jogtudományra. 1924.
10. A nemzetközi alkotmány, a nemzetközi jog és az állami szuverénitás problémája. 1924.

Mint e felsorolás mutatja, Moór Gyula dolgozatai csaknem kivétel nélkül a jogbölcseészet alapvető kérdéseivel foglalkoznak. Mindenik dolgozatát a jogtudományokban és a bölcseészeti disciplinákban való teljes jártasság, éles ítélő és elemző képesség, bátor kritikai szellem, világos, eleven stílus jellemzi.

Dolgozatai közül először a Stammler nagy jogfilozófiai művéről írt kritikája keltett kellemes feltűnést. A kritikával kapcsolatban már itt körvonalazza saját álláspontját a jogbölcseészet számos alapvető kérdésében.

Legnagyobb terjedelmű és értékű a dolgozatok közül a „Bevezetés a jogfilozófiába”. 347 oldal. Ez a munka egy igen sikerült rövidre szabott jogbölcseészeti tankönyv. Kitűnő összeállítást ad a jogfilozófia összes mai irányairól, mindeniket helyes bírálattal kíséri. Ő maga kifejezetten az összefoglaló jogfilozófia hívei közé sorozza magát, vagyis elismeri úgy a nagymúltú értékelő jogfilozófiának, éspedig úgy a természetjogi, mint az új értéktani-, valamint a szociológiai iránynak a

jogosultságát. Ehhez képest a saját rendszerét úgy szerkeszti meg, hogy jogi alaptan cím alatt tárgyalja a jog fogalmát és a vele összefüggő problémákat, — jogszociológia cím alatt a jog okozatos összefüggésének a kérdéseit, — végül jogi értéktan című legterjedelmesebb fejezetben a helyes jog problémáját fejti ki, mélyen és érdekfeszítő okfejtéssel. Pompás bírálatát adja e fejezetben a modern irányzatoknak, a naturalizmusnak, a marxizmusnak, a relativizmusnak, az új kantianizmusnak, anarchizmusnak. Szellemes, lesújtó bírálatot mond a marxizmus új hajtásáról, a bolsevizmusról egy külön kis dolgozatában.

Moór Gyulától nagy készültsége, írói hivatottsága, tudományszeretete alapján teljes joggal várhatjuk a kiváló tudományos művek egész sorozatát. Eddigi igen eredményes irodalmi munkássága máris érdemesíti arra, hogy a tek. Akadémia a levelező tagsággal jutalmazza s ez által is elkötelezze őt a további lankadatlan tudományos munkára.

Pauler Ákos r. t.
Finkey Ferenc l. t.
Angyal Pál l. t.
Kornis Gyula l. t.

NAVRATIL ÁKOST, a közgazdaságtan és pénzügytan ny. r. tanárát, a budapesti Pázmány Péter tudomány egyetemen, mint az elméleti közgazdaságtan kiváló művelőjét, ajánljuk a II. osztály A) alosztályába levelező tagnak.

Navratil Budapesten született 1875 május 20-án. Tanulmányait a budapesti és berlini egyetemen végezte és a budapesti egyetemen sub auspiciis regis lett doktorrá avatva. Több éven át tagja volt a Földes nemzetgazdasági és statisztikai szemináriumának. 1899 októberétől 1903 augusztus végéig a kereskedelmi miniszteriumban szolgált, mint fogalmazó. Ezen idő alatt a munkások balesetbiztosítására vonatkozólag kodifikáló munkát is végzett. Azonkívül szervezte a Társadalmi Múzeumot. Az 1903/4-ik tanévtől kezdve két évig a kassai jogakadémián volt a nemzetgazdaságtan, pénzügytan és magyar pénzügyi jog ny. r. tanára. Az 1905/6-ik tanévtől kezdve a kolozsvári egyetemen működött, mint a nemzetgazdaságtan és pénzügytannak előbb ny. rk., majd ny. r. tanára. 1918-ban nevezték ki a közgazdaságtan és pénzügytan tanárává a budapesti egyetemre.

Első munkáját már 1895-ben irta Smith Ádám rendszeréről és ennek bölcséleti alapjáról mint egyetemi pályamunkát, mellyel díjat is nyert. Majd a Közgazdasági Lexikonba

irt több nagyobb cikket 1901-ben. A gazdasági élet elemi jelentőségei c. munkáját (300 oldal) adta ki, mely a közgazdaságtan alapvető kérdéseit tárgyalja jeles készültséggel. Széleskörű tudásának és kitünő ítéletének tanújelét adta a Társadalmi gazdaságtan és közháztartástan vázlata: Budapest, 1908. c. kézikönyvében, mely a közgazdaságtan és a pénzügytan rendszeres áttekintését nyújtja. E munkát tömörség, határozott ítélet és igen világos előadás jellemzik. Rövidsége mellett is — az elméleti közgazdaságtan, a gazdasági politika és a pénzügytan alapkérdéseit 360 oldalon tárgyalja — igen sokat nyújt e munka és nagyon beható, éles kritikával végzett tanulmányok eredménye.

Határozott tudományos egyéniséget és mély tudást tanúsít A gazdasági élet és a jogi rend, Adalék a másodlagos gazdasági jelenségek elméletéhez c. 56 oldalas és a Földes emlékkönyben megjelent munkája, mely a tiszta gazdasági kategória és a jogi kategória egymáshoz való viszonyát igyekszik tisztázni, különös tekintettel a jövedelemelosztás jelenségeire. E tanulmány német nyelven is megjelent. A jövedelemelosztás kérdésével foglalkozik A járadék fogalma c. értekezése, mely 1914-ben a Farkas-emlékkönyvben jelent meg (22 oldal). Az átmenetgazdasági miniszterium kiadványai sorában jelent meg 1918-ban Valutánk helyreállítása c., 165 oldalas tanulmánya, mely a háború alatt megjelent pénzülméleti és valutapolitikai dolgozatok értékesítésével tárgyalja a pénz értékalakulásának és a valutajavításnak kérdéseit. E nagyobb munkák mellett számos kisebb-nagyobb értekezést is tett közzé, melyek közül különösen Gazdaság és technika c. értekezése emelendő ki, mely a Közgazdasági Szemle 1918., 1919. és 1920. évi füzeteiben jelent meg. Elméleti munkáin kívül Navratil több, a gazdasági politika körébe vágó értekezést is irt. Ezek közül különösen a Jelentés a Társadalmi Múzeum berendezéséről és annak első évi munkásságáról c. értekezését emeljük ki, mely a társadalmi múzeumok kérdését általános szempontból tárgyalja.

Éles ítéletű kiváló tudóst tüntetne ki Akadémiánk Navratil levelező taggá választásával. Főbb munkáit a következőkben soroljuk fel:

Smith Ádám rendszere és ennek bölcséleti alapja. Budapest, 1898. Eggenberger. 238 oldal.

A gazdasági élet elemi jelentőségei. Budapest, 1901. Politzer Zs. és Fia. 300 oldal.

Jelentés a Társadalmi Múzeum berendezéséről és annak első évi munkásságáról. A Társadalmi Múzeum kiadványai: I. Budapest, 1903. 347 oldal.

A gazdasági élet és a jogi rend. Adalékok a másodlagos gazdasági jelentések elméletéhez. Különlenyomat a Földes-émlékkönyvből. Budapest, 1905. Pallas. 56 oldal.

Wirtschaft und Recht. Ein Beitrag zur Theorie der secundaeren wirtschaftlichen Erscheinungen. Sonderabdruck aus der Zeitschrift für ungarisches öffentliches und Privat-recht. Budapest, 1906. 65 oldal.

A társadalmi gazdaságtan és a közházartástan vázlata. Budapest, 1908. Grill. 360 oldal.

A járadék fogalma. Különlenyomat a Farkas-émlékkönyvből. Budapest, 1914. 22 oldal.

Valutánk helyreállítása. Budapest, 1918. 165 oldal.

Gazdaság és technika. Tanulmányok az elméleti közgazdaságtan köréből a Közgazdasági Szemle 1918., 1919. és 1920. évi füzeteiben.

Matlekovits Sándor r. t.

Földes Béla r. t.

Buday László l. t.

Kovács Alajos l. t.

Heller Farkas dr. l. t.

SCHÜTZ ANTALT, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem nyilv. rendes tanárát, levelező tagnak ajánljuk az Akadémia II. A) alosztályába. Schütz régi kiváló munkása filozófiai irodalmunknak. Született 1880 október 26-án Torontál-Kistószegen. Mint a kegyesrend tagja, középiskolai, majd teológiai és tanárképzői tanár. A würzburgi egyetemen bölcsészetdoktori szigorlatot tett. 1916 óta a budapesti egyetemen a teológiai kar meghívása alapján nyilvános rendes tanár. Igen figyelemreméltó munkája jelent meg „Zur Psychologie der bevorzugten Assoziationen und des Denkens“ címen a „Fortschritte der Psychologie“ c. folyóiratban (1916). Fiatalkori munkája: „Főbb elméletek az értelmi ismeretek eredetéről“ (1904) már erős kiritikai boncoló képességre mutat. Későbbben különösen természetfilozófiai problémákkal foglalkozik. „Kezdet és vég a világfolyamatban“ c. könyvében (1907) főképp a világ végességének vagy végtelenségének kérdését fejtegeti új és eredeti szempontok alapján. „Energetika és bölcsélet“ (1908) c. tanulmánya az entrópiatétel eschatológiai vonatkozásait világítja meg. „Az anyag mivoltáról“ szóló értekezése (1911) mély és alapos metafizikai elemzését adja az anyag szerkezetére vonatkozó újabb elméleteknek. „Az istenbizonyítás logikája“ c. könyve pedig (1913) az istenérvek rendszerének logikai szerkezetére derít fényt. E könyvek mind-megannyi tanúbizonyságai annak, hogy Schütz Antal nemcsak

apologetikai szempontból foglalkozik filozófiai problémákkal, hanem ezek öncélúlag is érdeklik őt s készítetik mindinkább fokozódó elmélyedésre. Akadémiánk elismerése bizonyára növeli majd munkakedvét, melynek értékes további gyümölcsei várhatók. Ritka elmélkedő erő s alapos iskolázottság jellemzik Schütz műveit. A legmelegebben ajánljuk őt a tek. Akadémia figyelmébe.

Pauler Ákos r. t.
Kornis Gyula l. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Monori WERTHEIMER EDE ma már 77 éves és fiatalsága óta folyvást dolgozott nagy történeti monografiákon, vagy kisebb közleményeken.

Alig volna lehetséges könyveinek és cikkeinek címét teljesen felsorolni. Számos új adattal gyarapította ismereteinket, különösen a XIX. század általános európai és magyar történetéről. Gróf Andrassy Gyuláról írt monografiáját Akadémiánk kitüntette a Szilágyi István-díjjal. A reichstadti hercegről írt érdekes könyve Európaszerte ismeretes. Többnyire németül szokta írni könyveit vagy cikkeit és nem csekély érdeme, hogy a külföld előtt több magyar vonatkozású történeti eseményt magyar felfogással világított meg. Volt ezért elég támadásban része, de ez nem riasztotta el hazafias kötelessége teljesítésétől.

Most Kossuth életének és korának történetét írja. Készülő munkájából már számos becses részletet közölt.

Melegen ajánljuk *Wertheimer Edét* a II. osztály történeti alosztályának egyik *rendes* tagságára. A tek. Akadémia e választással egy igen hasznos tudományos munkában eltöltött hosszú élet nemes törekvéseit jutalmazza meg.

Károlyi Árpád r. t.
Csánki Dezső r. t.
Áldásy Antal l. t.
Hodinka Antal l. t.
Domanovszky Sándor l. t.

Egész bibliográfiát kellene összeállítanunk, ha **TAKÁTS SÁNDOR** tagtársunk munkásságáról hű képet akarnánk adni, de fölösleges munkát végeznénk vele

Akadémiánk tagjai jól tudják, hogy a nagyérdemű magyar piarista-rend e jeles tagja fiatal korában az irodalom-történettel foglalkozott, férfikora java részén át pedig igazi úttörő munkásságot fejtett ki a magyar gazdaságtörténet mezején, hazai és külföldi levéltárak anyagán felépült eredeti tanulmányokkal, addig nem is érintett kérdések megfigyeltével gazdagítva az oknyomozó kutatásnak e sajnos, elhanyagolt területét.

Kulturtörténeti kutatásai vezették azután Takátsot arra, hogy megírhatta azt a szép hadtörténeti könyvet, mely a bécsi és budapesti nagy levéltárak s hatalmas családi gyűjtemények föl nem használt adatai alapján a magyar nemzeti gyalogság megalakulását, szervezetét és küzdelmeit beszéli el a gyászos, de dicsőséges XVI. és XVII. században s amelynek értékes kiegészítője egy részletes nagy tanulmány a nemzeti haderő tudatos kiirtásáról a XVII. század végén I. Lipót korában.

Maga az eddig érintett tudományos működés is helyet biztosíthatna Takátsnak az Akadémia rendes tagjai között. Pedig csak ezután jelentek meg azok az értékes kötetek, melyekkel Takáts a török-magyar világ főalakjait, belső életét, kulturáját, bánatát, örömét, hősiességét és furcsaságait kaleidoszkopszerű képekben szemeink elé varázsolta.

Ki ne ismerné közülünk e műveket, amelynek nem egy fejezete revelációszerű s amelyeket eredeti, hatalmas körű levéltári kutatás jellemez s zamatos irány, lendületes előadás tesz élvezetessé?

Bizalommal hisszük ezért, hogy Takáts Sándort nem hiába ajánljuk Akadémiánk *rendes* tagjának.

Károlyi Árpád r. t.

Csánki Dezső r. t.

Angyal Dávid r. t.

Hodinka Antal l. t.

Hóman Bálint l. t.

LEVELEZŐ TAGNAK:

Dr. FÖGEL JÓZSEFET, a Pázmány Péter Tudomány-Egyetem magántanárát, a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárnokát, a II. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánlom.

Ajánlottam csendes és szerény munkása a tudománynak. 40 éves; középiskoláit a szatmárnémeti kir. kath. főgimnáziumban, bölcsészeti és jogi tanulmányait a budapesti Tudomány-Egyetemen végezte.

Ismereteit külföldi, különösen többrendbeli olasz, s azonkívül francia-, német-, görög-, törökországi és egyiptomi tanulmányúttain gazdagította. II. Ulászló és II. Lajos udvaráról szóló, kizárólag ex fontibus irt művelődéstörténeti nagyobb műveivel két ízben, 1908-ban és 1917-ben nyerte el Akadémiánk Gorove-díját. Nemrég Bécsben, állami megbízásból kutatva, ott a Corvin-codexek egész sorát fedezte fel (10 vagy 15 darabot); Berlinben, Velencében, Florencben és Rómában is talált újabb, eddig nem ismert Corvin-codexeket.

A renaissance-kori művelődéstörténelem körébe vágó kisebb dolgozatai közül, kiemelve „Velencei diplomatak Budapestén” c. értekezését: a főbbeket nem szükséges jellemezni, — hiszen pályanyertesek. Birálói: Békefi, Csánki, Angyal, Domanovszky méltóknak tartották 100—100 arany akadémiai jutalomra. II. Ulászló udvartartása c. munkáját Ipolyi-jutalomból maga az Akadémia adta ki.

Megválasztásával Akadémiánk érdemes embert tüntetne ki s voltaképp nem tenne egyebet, mint szankcionálná saját legilletékesebb tagjainak vele szemben többször nyilvánított véleményét.

Ballagi Aladár r. t.

A II. osztály B) alosztályában megüresedett levelező tagsági helyeiknek egyikére ajánljuk **GOMBOS FERENC ALBINT**, a Gyakorló Főgimnázium tanárát, a magyar történettudomány régi, érdemes munkását. Gombos 1898-ban megjelent első kiváló tanulmánya (Az 1437-iki parasztlázadás története) óta főleg a középkori történet forrásainak vizsgálatával, kritikájával és fordításával szerzett érdemeket. 1901-ben megindított és 1907 óta a Magyar Tudományos Akadémia anyagi támogatásával megjelenő nagy vállalatában, a „Középkori krónikások” c. sorozatban a középkor bennünket magyarokat is érdeklő jelesebb forrásainak magyar fordítását adta ki, eddig 16 kötetben. E sorozat köteteihez irt bevezető tanulmányai, melyek közül a Paulus Diaconus, Liudpránd és Freisingeni Ottó életéről és műveiről, valamint magyar vonatkozásairól irt terjedelmes kritikai dolgozatait kell kiemelnünk, nagy lépésekkel vitték előbbre a szóbanforgó források ismeretét. E forrástanulmányokhoz kapcsolódnak a magyar középkor több vitás kérdésének tisztázását eredményező dolgozatai, melyek közül az Ausztria megalakulását és a XI. századi osztrák-magyar kapcsolatokat érintő mintaszerű értekezéseket a Magyar Történelmi Társulat a Szilágyi-jutalommal tüntette ki. Jelenleg Gombos évek óta egy összefoglaló nagyobb forrástani munkálaton dolgozik. Corpusba kívánja gyűj-

teni a IX—XIII. századi nyugati források összes magyar vonatkozású adatait s az így nyert anyag kritikailag feldolgozása alapján fogja a Magyar Történettudomány Kézikönyvének keretében történetünk teljes külföldi forrásanyagát összefoglalóan ismertetni. E nagy munkálat során eddig több mint 550 nyugati forrást dolgozott fel, százakkal gyarapítva a történeti irodalmunkban eddig felhasznált középkori forrásadatok számát. E szorosan vett tudományos munkálkodása mellett nem feledkezhetünk meg Gombosnak az Uránia kiadásában megjelent s az egész magyar- és világtörténet körét felölelő 11 füzetbe foglalt ismeretterjesztő tanulmányairól és történelmi, valamint földrajzi ismereteket terjesztő tankönyveiről és ifjúság számára irt jeles műveiről sem.

Gombos F. Albin megválasztásával a Magyar Tudományos Akadémia tudományunk régi érdemes munkását tünneti ki, aki mindenképen rászolgált a neki eddig elég szűken mért tudományos elismerésre.

Csánki Dezső r. t.

Hóman Bálint l. t.

Lukinich Imre l. t.

Domanovszky Sándor l. t.

Szentpétery Imre l. t.

A II. osztály B) alosztályába levelező tagul ajánljuk **Dr. MADZSAR IMRE** egyetemi magántanárt, történetirőt.

Madzsar Imre nem tartozik azok közé a történetirők közé, akiknek nagyterjedelmű irodalmi működésük van, annál inkább abban a hirben áll azonban, hogy közzétett tanulmányai a kérdés alapos ismeretén épültek fel és hogy eredményeik és megállapításaik finomságával tűnnek ki. Mindig a nehéz, szövevényes témák vonzották s ha látszólag jelentéktlenebb tárgy felé is fordult érdeklődése, ez azért történt, mert ahhoz is voltak teljesen figyelmen kívül hagyott, új szempontokból való szubtilis mondanivalói.

Irodalmi működését egy *Forgách Ferencről* irt forrástanulmányával (Nagybánya, 1901) kezdte. A forrástanulmány aprólékos megfigyeléseivel, gondos akribiát követelő filológiai módszerével teljesen meg is felelt egyéniségének. De már ez első kísérlet után elhagyta ezt a teret és széles filozófiai olvasmányai a történetelmélet és a történeti módszertan kérdéseihez vezették át. 1908-ban „*Lamprecht Károly történetelméletét*“ boncolta a Századokban s arra az eredményre jutott, hogy ámbár a történetkutatónak lehetőleg függetleníteni kell eljárását az elméletek alól, Lamprecht nem alkotott új történeti módszert, mint óhajtotta, hanem szociológiai, illetve tör-

ténétfilozófiai elméletet. A következő évben „*Egyének és tömegek a történelemben*” címen azzal a tétellel szállt szembe, hogy a történelemtudománynak elsősorban az általános, azaz a tömegjelenségekre kellene figyelmét fordítania, mert a tudománynak mindig az általános áll célpontjában. Madzsar kimutatta, hogy ez a tétel logikai zavaron alapszik, mert a tudományos tételek általános jellegének semmi köze sincs ahhoz a kérdéshez, hogy a történelemben az egyéni, avagy a tömegierők fontosabbak-e? 1910-ben a Magyar Paedagogia hasábjain „*Történet, történettantítás, szociológia*” címen szembe szállt azzal az állítással, hogy a történettantítás magában, rendszeres szociológia nélkül, befejezetlen. Rámutatott arra, hogy a történetírás csak látszólag nyújtja csupán egyes esetek ismertetését, valójában azonban állandóan általános emberismeretet tanít. A még egészen kiforratlan szociológiának a középiskolába való bevitelét aggályosnak tartotta.

A történetelmélet mellett azonban tovább foglalkozott Madzsar a forrásokkal is. Ugyanabban az évben, amikor Lamprecht elméletéről értekezett, jelent meg a Századokban „*Mügelin Henrik és krónikáink*” című tanulmánya (1908), amelyben azt bizonyította, hogy a Rimes krónikát is Mügelin írta. 1913-ban ugyancsak a Századokban „*Szent Gellért nagyobb legendája*” címen azt fejtegette, hogy a nagyobb Gellért-legendája a hiteles kisebb legendának későkori, novellisztikus elemekkel telt átdolgozása. A Történeti Szemle 1921. évi folyamában pedig „*Szent István törvényei és a Lex Bajuvariorum*” című értekezésében pontosan megállapította, hogy ez utóbbi mennyiben volt hatással a szent király törvényeire. Egy év múlva ugyanott pedig „*A hún krónika szerzője*” címen stíluskritikai érveket sorakoztatott föl annak bizonyítására, hogy a Kézai-féle krónika első része a szerző eredeti fogalmazása és nem átvétel.

1918-ban „*Ernusz János és háza Budán*” c. közleményében kimutatta annak az állításnak a téves voltát, hogy Mátyás király Ernuszt Jánost hűtlen kezelés miatt börtönbe vetette volna.

Legutóbb különösen oktatástörténeti problémákkal foglalkozott. Ilyenmű dolgozatai közül még csak „*Első tankerületi beosztásunk keletkezése*” c. értekezése látott napvilágot (Magyar Paedagogia 1922), de kéziratban készen áll a *főváros régebbi iskolatörténete és az első főigazgató működését* ismertető tanulmánya is.

Kisebb cikkeit mellőzve, megemlíthjük még itt, hogy a Fejérfataky-émlékkönyvben „*A Kaplony-nemzetség és a Vetési-család történetéhez*” kiadatlan XIII—XIV. századbéli oklevele-

ket tett közzé és kommentált és újabban sajtó alá készítette *Vörös Ignác hadbiztos naplói*t II. József korából és a XIX. század elejéről.

E zajtalan, alapos munkásságával Madzsar Imre méltán megérdemelte, hogy az Akadémia tagjai sorába beválassza.

Csánki Dezső r. t.

Angyal Dávid r. t.

Szentpétery Imre l. t.

Domanovszky Sándor l. t.

Hóman Bálint l. t.

Lukinich Imre l. t.

A II. osztály B) alosztályában megüresedett levelező tagsági helyek egyikére ajánljuk **SZEKFÜ GYULA** egyetemi c. ny. rk. tanár, külügyminiszteriumi osztálytanácsost.

Szekfü Gyula husz esztendőös tudományos munkálkodásának első korszakában, mint módszeres kutató, a források alapos ismerője és kiváló forráskritikus mutatkozott be Szamosközyről, a török történetirókról, Castaldo két historiografusáról írt és több kisebb tanulmányában, valamint hódoltságkori forráskiadványaiban. A *serviensek és familiárisok* c. uttörő értekezésében az analitikus kritika és az összehasonlítás módszerével, éles meglátással tisztázta egy kutatóink előtt addig rejtve maradt feudális jellegű középkori intézményünk — a familiaritás — létezését és megnyilatkozásának formáit, új világosságot derítve középkori közigazgatás- és társadalomtörténetünk számos problémájára és irányító ösztönzést adva fiatalabb kutatóink munkásságának. E kitűnő részlettanulmányában már világosan felismerhetők tehetségének jellemző vonásai: a nehéz és kényes problémákhoz való vonzódása, a korábbi kutatások eredményeit öröme st méltányló, de a meggyökeresedett balvéleményekkel merészen harcbaszálló kritikája, a külföldi tudományos eredmények iránti érzéke s a részletkérdéseket is egyetemes keretbe illesztő szintetikus szempontjai. Finom lélektani analízis, a legkülönbözőbb történelmi tényezők működésének az egyszerű értelmezésen messze túlhaladó, magas szempontú elemzése és értékelése, a fejlődési folyamatoknak mindig egyéni felfogása, néha merész intuícióval végrehajtatott rekonstrukciója s a legkényesebb igényeket is kielégítő művészi feldolgozás jellemzik három nagy művét és legutóbb megjelent *Történelempolitikai tanulmányait*. A napi politika határmesgyéjén mozgó általános érdekű problémáival Szekfü a nagyközönség szélesebb rétegeihez is hozzá tudott férközni, felkeltve ennek a tudomány iránt újabban

nagyon is megcsappant érdeklődését. Az eddigi felfogással gyakran ellentétes eredményeinek újszerűsége mellett, ennek az általános érdeklődésnek tulajdonítható az egyes művei nyomán kelt erős visszhang: *A szárműzött Rákóczit* ért éles politikai támadás és a *Három nemzedék*-et kísérő hangos lelkesedés. *A magyar állam életrajzát* idehaza és külföldön nyomon követő általános elismerés már kizárólag a tudósnek szól, aki hosszú idő után elsőnek kísérte meg félszázad részletkutatásának felhasználásával a magyar állam fejlődéstörténetének új szempontú összefoglaló feldolgozását és aki nek ez a kísérlete a tudomány és irodalom számottevő gyarapódását jelenti.

Szekfü két évtizedes tudós pályáján az analitikus forráskritikától eljutott a nagyvonalú szintézisig. Tehetségének fentjellemzett sajátosságai, sokszor egyéni módszere, újabb munkásságának iránya és eredményeinek újszerűsége az elismerés mellett természetszerűen váltják ki az ellentmondást és bírálatot, de nagy tudományos és irodalmi képességeit senki sem vonhatta kétségbe. Megválasztása — meggyőződésünk szerint — igaz értékkel gyarapítaná Akadémiánk erkölcsi és tudományos tőkéjét.

B. Wlassics Gyula ig. és t. t.

Károlyi Árpád r. t.

Csánki Dezső r. t.

Angyal Dávid r. t.

Kollányi Ferenc r. t.

Áldásy Antal l. t.

Takáts Sándor l. t.

Domanovszky Sándor l. t.

Szentpétery Imre l. t.

Hóman Bálint l. t.

Pilch Jenő l. t.

Lukinich Imre l. t.

Eckhart Ferenc l. t.

Hekler Antal l. t.

Gerevich Tibor l. t.

KÜLTAGNAK:

BECKER KÁROLYT, a berlini tudományegyetem hírneves tanárát, a tudomány-, művészet- és népművelésügyi porosz miniszterium államtitkárát, a II. osztályba külső tagnak ajánljuk.

Becker a legkomolyabb tudósok egyike; tudományos kutatásai főképen a keleti (különösen az iszlám) népek közép-

kori történetére vonatkoznak és ezen a téren oly kiváló tudományos eredményeket ért el, hogy ő most az izlámkutató-sok egyik legkomolyabb vezére.

Tudományos életpályája a következő:

1902-től 1906-ig magántanár a heidelbergi egyetemen, 1906—1908-ig rendkívüli tanár u. o., 1908—1913-ig a Kelet kulturtörténetének rendes tanára a hamburgi „Kolonialinstitut“-ban, 1913—1916-ig a keleti történet r. tanára a bonni egyetemen; 1916 óta a berlini egyetemen, mint a Kelet történetének tanára működik, de egyuttal 1919-ig, mint előadói tanácsos a porosz kultuszminiszteriumban és 1919—1921-ig u. o. mint államtitkár; 1921-ben tudomány-, művészet- és népművelésügyi miniszter lett és az utolsó időben megint államtitkár.

Kiemelendő, hogy úgy államtitkári, mint miniszteri állásában nagy érdemeket szerzett magának a Berlieni Magyar Intézet szervezése és fejlesztése körül. Hogy ezen intézet a berlini egyetem elsőrangú intézeteinek egyikévé fejlődhetett, ez mérvadó körök egyhangú véleménye szerint Beckernek köszönhető. Ez maga már szerény nézetünk szerint oly érdem, amely indokolja e kiváló tudós jelölését Akadémiánk kültagjainak sorába.

Báró Wlassics Gyula ig. és t. t.

Gróf Klebelsberg Kunó ig. és t. t.

Mahler Ede l. t.

A Magyar Tudományos Akadémia kültagjának bátorkodunk ajánlani **Dr. JAPIKSE MIKLÓS** hollandi történettudóst. Japikse 1900—1910-ig gimnáziumi tanár volt Hágában és Rotterdamban.

1910—1918-ig aligazgatója, 1918-tól mostanig igazgatója a birodalmi történeti kiadványokat előkészítő hivatalnak (Bureau voor 's Ryks geschiedkundige Publicatien), mely az ő vezetése alatt eddig 60 kötetet adott ki a „nagy sorozatban“ és 38-at a „kis sorozatban“. 1920 óta egyik vezetője a szervezett levéltári kurzusnak, 1924-ben a királynő a németalföldi „Oroszlán-rend“ lovagjává nevezte ki.

A világháború okainak felderítésére alakult németalföldi bizottság elnöke, a „Central Commission for the investigation of the causes of the world war“ alelnöke. Mint ilyen, részt vett a krisztániai, kopenhágai, stockholmi, zürichi konferenciákon. Felolvasásokat tartott Londonban, Berlinben és Frankfurtban.

Munkái nagy számából megemlítjük:

1. De Verwikkelingen tusschen de Republik en Engeland van 1660—1665. Leiden, 1900.

2. Louis XIV. et la guerre Anglo-Hollandaise. Paris, 1908.

3. Johann de Witt der Hüter des freien Meeres (német fordítás). Leipzig, 1917.

4. Brieven aan Johan de Witt. Eerste, Tweede Deel Uitgegeven door, Amsterdam, 1919., 1922.

5. Staatskundige Geschiedenis van Nederland van 1887—1917. Leiden, 1918.

6. Klein Plakaatboek van Nederland (14-ik századtól 1749-ig) Blécourt-tal együtt kiadta. Den Hága, 1919.

7. Handboek tot de Staatskundige Geschiedenis van Nederland (Gosses-sel együtt irta). Haag, 1920.

8. Die Stellung Hollands im Weltkrieg, politisch und wirtschaftlich. (Német fordítás.) Hága, Gotha 1921.

9. Leerboek der Algemeene Geschiedenis. Utrecht, 1924.

10. Die politische Entwicklung Hollands. (Sonderabdruck aus Die Nachbarn). Seemann, Leipzig.

11. Die politischen Beziehungen Hollands zu Deutschland in ihrer historischen Entwicklung. Heidelberg, 1925.

12. Szerkesztője a Bulletin of the Central Commission for neutral investigation of the Causes of the World war. (Az Introductionban írja: „The fixture of the guilt of the war in the Peace Treaty of Versailles is, from scientific point of view a grave mistake“.

Kiadványai és eredeti munkái a hollandi tudományos élet vezető férfiai közé emelték és Európaszerte elismerést szereztek nevének.

Hazánk iránti jóindulatát a Birodalmi Kiadványsorozatnak a Nemzeti Muzeum s részben a pápai főiskolai könyvtár részére való megküldésével mutatta ki. Továbbá az által is, hogy magyar levéltári kutatókat hathatósan támogatott, amiért is a M. T. Akadémia egyszer köszönetét is fejezte ki neki. Ujabban Antal Géza püspök úrnak hollandiai kutatásait szíves örömmel és eredményesen támogatja.

Ezenkívül még a világháború okának kikutatása végett alakult szervezetekben a magyar érdekeknek tekintélyes szószólója lett.

Tudományos érdemei és a magyarok iránt kimutatott jóindulata miatt melegen ajánljuk Japikse kultagga való megválasztását.

Angyal Dávid r. t.

Áldásy Antal l. t.

Hodinka Antal l. t.

Hóman Bálint l. t.

Alulírottak **MEYER EDUARD**-ot, a Magyar Tudományos Akadémia II. osztályába kültagnak ajánljuk.

Meyer Eduard, a híres berlini tanár és történész, most töltötte be életének 70. évét, miután a „*Kereszténység eredetéről és kezdeteiről*” szóló könyvének 3. kötete kevéssel előtt hagyta el a sajtót. Evvel az itt tárgyalt téma-körrel gigantikus módon szélesedett ki az a történeti terület, melyet Meyer érdeklődése és tudása felölel. Mert egymagában álló jelenség volt ő addig is egyiptomit és babyloniai, zsidót, görögöt és rómaiakat egyaránt forrásszerűen, közvetlen nyelvi tudás alapján kutató ismereteivel. Rajta kívül soha senki más nem vállalkozhatott, hogy a földközi tenger medencéjének és Előázsiajának összes kulturáit abban az egységes synopsisban mutassa be, melyet az ő sok kötetű munkája a „*Geschichte des Altertums*” tár elénk.

Kivételes nagyságát tekintve nem tartjuk szükségesnek ajánlásunkat részletező ismertetéssel és jellemzéssel megokolni. Csak figyelmeztetésként említjük fel végül azt is, hogy ő, aki annyi szerető gonddal, eredetiséggel és kritikával állapított meg történeti tényeket és rajzolt meg konkrét kultúrképeket, a történetírásnak legáltalánosabb tudománytani és módszertani kérdését is szívesen tette meg elméjének tárgyává (*Zur Theorie und Methodik des Geschichte*).

Mahler Ede l. t.

Hornyánszky Gyula l. t.

A III. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

Gróf TELEKI PÁL ig. és l. tag, nyug. miniszterelnök, volt külügyminiszter urat a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályába tiszteleti tagnak ajánljuk.

Gróf Teleki Pált még 1913-ban Csánki Dezső r. t., a II. osztály jelenlegi elnöke ajánlotta levelező tagnak, mint a történelmi földrajznak olyan kiváló művelőjét, aki már egyetemi tanulmányainak bevégezése óta nagy alapossággal foglalkozott a földrajzi tudományokkal és munkásságával a külföldi szaktudósok előtt is feltűnt és nagy elismerést aratott.

Levelező taggá megválasztatása óta, amint ezt a M. T. Akadémia beltágjainak irodalmi munkásságáról közzétett kimutatások bizonyítják, gróf Teleki Pál széles körben és a *földrajzi tudományok más ágazataiban is folytatta* szakadatlan

tudományos munkásságát; ezenfelül, különösen 1918 óta hazánk érdekében a külföldi folyóiratokban közzétett tanulmányaiival és külföldi intézetekben tartott előadásaival kiváló szolgálatokat tett.

Azt a tényt, hogy az ő nagy és alapos tudását a külföldön is és pedig a nyugati nagy államokban, valamint keleten is, nemcsak a szakkörökben, hanem a kormányok is mennyire értékelik, bizonyítja jelenlegi megbízatása az angol és a török kormány hozzájárulásával a Népszövetség részéről.

Akadémiánknak diszére és javára fog mint tiszteleti tagtársunk is munkálkodni, ezért megválasztását melegen ajánljuk.

Fröhlich Izidor ig. és r. t.

Ilosvay Lajos ig. és r. t.

Cholnoky Jenő l. t.

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Dr. 'SIGMOND ELEK levelező tagot, a József-műegyetem ny. r. tanárát és volt dékánját, a Pázmány Péter Tudományegyetemen a mezőgazdasági chemia m. tanárát, a Szt. István Akadémia r. tagját, a Nemzetközi Chemiai Talajvizsgálati Bizottságnak 1910 óta állandó tagját és ismételtlen megválasztott elnökét rendes tagnak ajánljuk.

'Sigmond 1916 óta tagja a Magyar Tudományos Akadémiának. E közel 10 év alatt különösen a talajtani kutatás terén tűnt ki. Mint a II. Nemzetközi Talajtani Bizottság elnöke és megszervezője, folytatta a talaj sósavas oldatának készítési módjára és e vizsgálati eljárásnak talajtani jelentőségére vonatkozó tanulmányait. (A chemiai talajvizsgálati módszerek tanulmányozása c. négy közleményét l. a Magyar Chemiai Folyóirat 1915—1917. évfolyamaiban.) E munkásságának eredménye, hogy a 8 taggal megindult nemzetközi bizottság, a jelenlegi nehéz nemzetközi érintkezések ellenére is, a múlt évi római IV. Nemzetközi Talajtani Konferencián már 40-nél több taggal szerepelt és taglétszáma azóta is nemcsak számban és minőségben gyarapodik, hanem rövid idő múlva a Föld valamennyi, művelt jelzőre igényt tartó nemzetével kibővült. Ehhez a nagy szervező és adminisztráló munkával járó tevékenységéhez csatlakozik, hogy a III—IV. Nemzetközi Talajtani Konferencián az elnöki tisztet is ő töltötte be. Utóbbin a II. Nemzetközi Bizottság üléseit is ő vezette és a bizottság ma-

gyar titkárával: Scherf Emillel együtt összeállította a bizottság egész jegyzőkönyvét a Comptes Rendues számára.

Önálló kísérletek alapján tanulmányozta a mesterséges zeolithok és báziskicserélés jelenségeit. (Mint akadémiai székfoglaló értekezés: „A talajismeret szempontjából fontos mesterséges zeolithok előállítása, összetétele, sajátságai és jelentősége” címmel, megjelent a Math. és Term. Tudom. Értesítő XXXIV. 3—4. f.-ben, 1916-ban.) E kutatásai közben felismerte a magyar sziktalajok kémiai összetétele és rossz fizikai sajátságai közötti összefüggést és e talajnemek valószínű képződési módját. („A sziktalajok képződésében szereplő kémiai átalakulások”, Math. és Term. Tud. Értesítő XXXV. 5. f., 1918-ban.

Részt vett a Magyar Tudományos Akadémiának az 1918. évi nagygyűlésén, a Lévy Henrik-alapból hirdetett nyílt pályázatán s 1919 október havában megkapta a megbízást, hogy munkáját, benyújtott tervezete alapján, írja meg. Kéziratával 1922 szeptember havában elkészült és mint a Lévy Henrik-jutalommal koszorúzott mű: „A hazai szikesek és megjavítási módjuk” címmel 1923-ban, az Akadémia kiadásában megjelent.

A szikesekkel foglalkozik a Szent István Tudományos Akadémia IV. osztályában tartott székfoglaló értekezésében is. Címe: A tervezett mélybevágású Duna-Tisza csatorna mentén elterülő szikesek ismertetése és javítási lehetőségei.

A háborús években homloktérbe került a kukoricacsírtalanítás és az olajkeményítés ügye, melyeket 'Sigmond tüzetes tanulmányaival és különböző irányú tevékenységével eredményesen támogatott. (Ezekkel foglalkozó értekezései megjelentek a Természettudományi Közlöny 1916—1917. évfolyamaiban.)

Vuk Mihállyal együtt tanulmányozta a Műegyetemi Mensa ebédjeinek összetételét és kaloria-értékét. Munkájuk a maga nemében eddig egyedül áll a magyar irodalomban, mert közvetlen tapasztalás alapján ismerteti a napi étrendeket, tápláló értéküket és a főzésekben végigmenő változásokat. („Adatok élelmicikkeink és ételeink tápláló értékének megismeréséhez.” Magyar Kémiai Folyóirat, 1916; továbbá: Zeitschrifts F. Unters. d. Nahrungs u. Genussmittel. 1916, 32 k. 5 f., 216—226 l.) 1913-ban a Pasteur-Centennárium ünnepi ülésén Pasteur stereochemiai, erjedés- és ősnemzéstani munkásságát jellemezte.

Sigmond több év óta tagja az Akadémia Matematikai és Természettudományi Állandó Bizottságának és a Nemzetgazdasági bizottságnak is. Buzgalommal működik a M. Kir. Földmívelésügyi Miniszteriumban szervezett Kísérletügyi Tanácsban, valamint az Állandó Felülbíró Tanácsban is.

Irodalmi működéséről részletesen tájékoztat az 1916-tól 1924. év végéig megjelent értekezéseinek, közleményeinek, nagyobb terjedelmű munkájának ide csatolt jegyzéke.

A közöltek után az a véleményünk, hogy dr. 'Sigmond Eleket a Magyar Tudományos Akadémia III. osztálya A) alosztályában üresen álló rendes tagsági helyre teljes megnyugvással ajánlhatjuk.

Ilosvay Lajos ig. és r. t.
Winkler Lajos r. t.

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

Dr. GRÓH GYULÁT, az Állatorvosi Főiskolán a kémia nyilván. rendes tanárát, a budapesti M. Kir. Pázmány Péter tudományegyemen a „Chemiai Mechanika“ magántanárát, a Szent István Akadémia rendes tagját, a M. Kir. Természettudományi Társulat kémiai-ásványtani szakosztályának alelnökét, a „Tables annuelles de constantes et données numériques“ c. kiadvány magyarországi állandó referensét, levelező tagnak ajánljuk.

Gróh Gyula Esztergomban, 1886 január 16-án született, szegény adóügyi családból, miért is középiskolai tanulmányait csak megszakítva és akkor fejezhette be, midőn már kenyérkereső pályán volt. Így csak 1905-ben iratkozott be a budapesti egyetem bölcsészettanára és 1909-ben avatták bölcsészettan-doktorrá. Állami szolgálatát már 1904-ben az Ampelológiai Intézetben kezdte meg, majd 1906-ban az Állattélettani és Takarmányozási Kísérleti Állomásra került, hol 8 évig dolgozott. A földművelésügyi miniszter 1911-ben Berlinbe küldte ki, hogy *Nernst W.* mellett fizika-kémiai ismereteit bővítse. Ezt a félévi időt arra is felhasználta, hogy *Zuntz* mellett biokémiával is foglalkozott, ami különben előbbi kutatásaival tökéletesen összhangban állott. 1914-ben az Állatorvosi Főiskolán segédtanárnak nevezték ki és megbízták a megüresedett kémiai tanszék teendőinek ellátásával. 1915 nyarán Karlsruheba küldik ki *Bredig C.* intézetébe és 1917-ben az Állatorvosi Főiskola nyilván. rend. tanárává nevezik ki, 1919/20. tanévben a főiskola prorektora volt és 1922-ben a Pázmány Péter tudományegyetem bölcsészeti kara habilitálta fent említett tárgykörből.

Gróh eleinte a nemesített borélesztőkkel, majd állattáplálkozással kapcsolatos biológiai tanulmányokkal foglalkozott.

E közben különösen kiemeljük a Korpa üszöktartalmának mennyiségi meghatározására vonatkozó módszerét, mely e téren nemcsak hízagpótló volt, de azóta hivatalos eljárásnak is elfogadott. Mióta az Állatorvosi Főiskolára került, főképen fizikai-kémiában dolgozott és négy kémiai tankönyvet írt, melyek világos és áttekinthető rendszerükkel ma nemcsak az állatorvosi hallgatóknak, hanem más egyetemi és főiskolai hallgatóknak is keresett szakkönyve. „Általános Chémiája“ már harmadik kiadást ért és német fordításban is megjelent. A többi tankönyve is már két-három kiadást ért el, annak bizonyosságául, hogy a hallgatóság igényeit jól elégíti ki.

Eddigi irodalmi működése:

„A tarcali és mádi furmint borélesztőnek összehasonlító vizsgálata“. (A M. Kir. Közp. Szőlészeti Kísérleti Állomás és Ampelologiai Intézet Évkönyve, I. évf. 1906.)

„Gyakorlati erjesztési kísérletek fajélesztőkkel.“ (Ugyanott.)

„Kísérlet az élesztőnek valamely szőlő talaján való meghonosítását illetőleg.“ (Ugyanott.)

„A vérliszt vastartalmának befolyása a vérliszttel etetett állatok vasforgalmára.“ (Kísérletügyi Közlemények 12. kötet, 6. füzet és Biochem. Zeitschrift 53. kötet, 3. füzet.)

„Adat az oxydatiós potential és az oxydatio sebessége közti összefüggés ismeretéhez.“ (Mathemat. és Természettud. Értesítő 28. kötet, 1. füzet.)

„A korpa üszögspóratartalmának mennyiségi meghatározása“ (Kísérletügyi Közlemények 14. kötet, 576. oldal és Archiv für Chemie und Mikroskopie 1912, Heft 4.)

„Megjegyzés az üszögspórák mennyiségi meghatározására szolgáló módszeremhez.“ (Kísérletügyi Közlemények 16. kötet, 2. füzet és Archiv für Chemie und Mikroskopie 1913, Heft 3.)

„Untersuchungen über die Existenz von Razemkörpern in flüssigen Zustände.“ (Ber. d. Deutschen Chem. Ges. 45. évf. 7. füzet és Magy. Chem. Folyóirat 18. évf., 9. füzet,

„Beiträge zur Kenntnis des Zusammenhangs zwischen Oxydationspotential und Oxydationsgeschwindigkeit.“ (Zeitschr. f. physik. Chemie 81. kötet, 6. füzet.)

„A vetési-bükköny és trieur-bükköny szénájának takarmányértékéről.“ (Kísérletügyi Közöny 19. kötet, 2. füzet.)

„Beiträge zu den physikalisch-chemischen Eigenschaften der alkohollöslichen Proteine des Weizens und Roggens.“ (Dr. Friedl Gusztávval együtt. Biochem. Zeitschr. 66. kötet, 154. oldal és Kísérletügyi Közöny 17. kötet, 4. füzet.)

„Kis Hydroxylion-concentrációk stalagmometeres mérés-

séről." (Magy. Chem. Folyóirat 20. kötet, 6. füzet és Biochem. Zeitschr. 66. kötet, 265. oldal. Dr. Götz Irénnel együtt.)

„Védőkolloidok védőhatásának méréséről." (Magy. Chem. Folyóirat 20. kötet, 7. füzet és Zeitschr. für physikal. Chemie 88. kötet, 4. füzet.)

„Az ólom öndiffúziója megolvasztott és szilárd állapotban." (Szent István Akadémia mennyiségtan-, természettud.-osztályának felolvasásai 1. kötet, 6. füzet és Annalen der Physik. 63. kötet, 85. oldal; 65. kötet, 215. oldal. Hevesy Györggyel együtt.)

„Általános Chemia." (Egyetem és főiskolai tankönyv, I. kiadás 1918, II. kiadás 1919, III. kiadás 1921, német nyelvű kiadás. Dr. Hári Pál fordítása, J. Springer kiadása, Berlin, 1923.)

„Anorganikus Chemia." (Egyetemi és főiskolai tankönyv, I. kiadás 1920, II. kiadás 1922.)

„Chemiai laboratoriumi munkák jegyzőkönyve." (Egyetemi és főiskolai tankönyv, I. kiadás 1916, II. kiadás 1922.)

„Organikus Chemia." (Egyetemi és főiskolai tankönyv, I. kiadás 1919, II. kiadás 1921, III. kiadás 1923.)

Meggyőződésünk, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Gróh Gyula megválasztásával nemcsak eddigi, sok nehéz küzdelemmel karöltve végzett tudományos munkásságát jutalmazná, hanem benne a kémiai tudományt buzgón és szorgalmasan művelő tagot nyerne, akit már az élet megtanított arra, hogy miként lehet sok nélkülözés árán is a kitűzött tudományos pályán derekasan előre haladni.

Ilosvay Lajos ig. és r. t.

Szarvasy Imre r. t.

'Sigmund Elek l. t.

A III. osztály A) alosztályába levelező tagnak ajánljuk **ORTVAY REZSÓT**, a Ferenc József Tudományegyetemen a matematikai természettan ny. r. tanárát, aki 1885-ben Miskolcon született, egyetemi ösmereteit részint a budapesti Tudományegyetem orvosi karán, részint ugyanez egyetem bölcsészeti karán, részint pedig a göttingeni Tudományegyetemen szerezte. Azután 1908—1912-ig tanársegéd Kolozsvárott a Ferenc József Tudományegyetemen a kísérleti természettan tanszéke mellett. 1912—1914. tanulmányuton volt Zürichben, majd Münchenben, 1915-ben magántanár lett a Ferenc József Tudományegyetemen 1916-ban ugyanott a matematikai természettan ny. rk. tanára és 1921 óta ny. r. tanára.

A szakirodalomban kifejtett működését igen röviden a következőkben jellemezhetjük: 1. „*Néhány folyadék dielektromos állandójáról magas nyomásnál.*“ M. T. Akadémia Math. és Termittud. Értesítője XXIX. kötete 742—769 lap, 1091. Ugyanez: „*Über die Dielektrizitätskonstante einiger Flüssigkeiten bei hohem Druck.*“ Annalen der Physik. Vierte Folge. Bd. 36. p. 1—24. 1911. E kísérleti tanulmányban kilenc folyadék dielektromos állandójának a meghatározásával foglalkozik és a nyomás négyzetes kifejezését állapítja meg számukra; a Clausius-, Mosotti-féle formulát pedig az aetheren és benzolon a nyomás növekedtével csökkenőnek találja. A külföldi irodalomban számos helyen találkozunk e vizsgálatok idézésével. 2. „*Über die Abzählung der Eigenschwingungen fester Körper.*“ Annalen der Physik; Vierte Folge, Bd. 42. p. 745—760. 1913. Ez a dolgozat hasábalakú testek akusztikai spektrumának meghatározását műveli, ami sokkalta egyszerűbben foganatosítható, mint a gömbalakú testekének Debye-től származó meghatározása. Fontosak e meghatározásai a szilárd testek fajmelegének megismerésére. Eljárását a kvantumelméletről írott tankönyvek szélteben ismertetik. 3. „*Zur Theorie der festen Körper.*“ Verhandlungen der deutschen physikalischen Gesellschaft. XV. Jahrgang p. 773—776. 1913. Ebben szilárd testek bármilyen deformációját megillető állapot-egyenlethez jut el. Különösen pedig rugalmassági állandóknak a hőmérséklettől való függésmódját állapítja meg. Igen kiváló német munkák érdemesítik részletes ismertetésre ezt a közleményét is. 4. „*A Sagnac-kísérlet az általános relativitás-elmélet szempontjából.*“ M. T. Akadémia Math. és Termittud. Értesítője XXXIX. kötet, 316—323 l. 1922. Ugyanez: Physikalische Zeitschrift, 1922. Az általános relativitás Einstein-féle elméletének értelmében két különböző felfogással értelmezett kinematikai jelenség elméletének ugyanahhoz a hatásbeli eredményhez kell vezetnie. Szerző mindkét esetre, mindkét felfogásra kifejti a Sagnac-kísérlet elméletét és valóban mindkettőre ugyanazt az eredményt találja. Ennek a közleménynek a visszhangjával is találkozunk már a rokonirodalomban. 5. „*Megjegyzés a konvekciós áramnak a mágnesezési elektronoktól eredő részéhez.*“ (Math. és Phys. lapok XXVII. évfolyam 29—33. lap, 1918.) Egyszerű módszerrel választja ki itt a konvekciós áramból annak a mágnesezési elektromokból származó összetevőjét. 6. *A kauzalitás problémája a fizikában.* (Athenaeum.) Egy könyvbírálat alkalmából fakadt általános pszichológiai fejtegetése a kauzalitás problémájának. 7. „*A tér és idő problémája Kantnál és az exakt természettudományokban.*“ (Athenaeum, 1925.) A tér- és időfogalom

fejlődésének a folyamatával, különösen pedig az újabb fizikai elméletekből kialakult térfogalom fogalmával foglalkozik. Ezekhez sorakoznak könyvismertetések a hazai irodalomban és népszerű közlemények a Természettudományi Közönyben.

Odaadó komoly munkálkodása révén maga iránt kiváltott reménységek teljesültek is. Bőven igazolják ezt a szakirodalomban megjelent dolgozatai, jóllehet terjedelem, kivált pedig számosság dolgában szerény helyen vannak, ami azonban részben az önbírálat szigorúságának is tulajdonítható. Másrészt pedig az épen előbb Kolozsvárott működött és utóbb Szegedre telepített *Ferenc József* egyetemnek a lefolyt évtizedben szenvedett viszontagságos külső sorsa az ajánlottak elmélyedésére nem volt kedvező. Kevés dolgozata is több elismerést aratott és tudománya útjain több nyomot is hagyott, mint nem egy nagyobb mérvű tevékenység.

Alapos a reményünk, hogy megválasztatásával *Ortvayban* Akadémiánk tevékeny és termékeny tagtársat fog nyerni.

Farkas Gyula r. t.

Fröhlich Izidor r. t.

Tangl Károly r. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

CSIKI ERNŐT, a Magyar Nemzeti Múzeum állattárának igazgatóját, a rovtartan ismert nevű művelőjét, a III. osztály B) alosztályában üresedésben levő levelező tagsági helyek egyikére ajánljuk.

Csiki Ernő született 1875-ben; már középiskolai tanuló korában magára vonta a figyelmet bogártani munkálataival. Főiskolai tanulmányait a budapesti állatorvosi akadémián az 1893—97. években végezte. Tanulmányai befejeztével 1897. őszén, mint assistens a Magyar Nemzeti Múzeum állattárának szolgálatába állt, hol azután fokozatosan segédőrré, őrré, igazgató őrré és osztályigazgatóvá lépett elő, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múzeum állattárának administratív vezetésével bízták meg és 1924-ben az állattár igazgatójává nevezték ki. A Magyar Nemzeti Múzeumban a Frivaldszky János halálával (1895.) elárvult gazdag bogárgyűjtemény kezelését vette át, mely gyűjteményt azóta tizszeresére és Európa egyik legnagyobb és legkeresettebb gyűjteményévé fejlesztett, különösen az által, hogy több más gyűjteményen kívül az ő

fáradozásával sikerült a híres Reitter-féle gyűjteményt megszerezni.

1898-ban gróf Zichy Jenő harmadik ázsiai expedíciójában vett részt, az egy évi kutató útról gazdag anyaggal érkezett vissza, melynek tudományos feldolgozása az expedícióról kiadott hétkötetes munka II. kötetét tölti ki. Magyarországon túl Bosznia-Hercegovina és Dalmácia különböző vidékein, a világháború alatt pedig a M. T. Akadémia keleti bizottsága megbízásából Albániában végzett állattani kutatásokat (a M. T. Akadémia Balkán-kutatásainak eredményei, I. köt. Csiki Ernő állattani kutatásai Albániában. I. füzet, Budapest, 1923.) A jelzett ázsiai és albániai kutatásokat ismertető munkákon kívül említést érdemel Magyarország Bogárfaunája című nagyobb műve, melyből az I. kötet teljesen, a II. részben jelent meg. Munkatársa a *Coleopterorum Catalogus* című Berlinben megjelenő nagy munkának, a Kir. M. Természettudományi Társulat által a milleniumra kiadott *A Magyar Birodalom Állatvilága* című műben a molluskák fejezetét írta. Nagyszámu rovar-tani, főleg a *Coleopterologia* körébe vágó szak tanulmányai a *Természetrázi Füzetek*, *Annales hist.-nat. Musei Nationalis Hungarici*, *Állattani Közlemények*, *Rovartani Lapok*, *Archivum zoologicum*, *Folia entomologica Hungarica*, *Denkschriften der Akademie der Wissenschaften in Wien*, *Entomologische Mitteilungen* (Berlin—Dahlem), *Zoologischer Anzeiger* stb. jelentek meg.

A Kir. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának éveken át jegyzője volt, ezidőszent pedig egyik alelnöke.

Odaadó és eredményekben gazdag munkásságot jutalmazna a tek. Akadémia, ha Csiki Ernőt levelező tagjai sorába felvenné.

Horváth Géza r. t.

Zimmermann Ágoston l. t.

KÜLTAGNAK:

Dr. RAMANN EMILT, a müncheni egyetem rendes tanárát, a mai talajtani tudomány egyik megalapítóját és öreg mesterét a III. osztályba kültagnak ajánljuk.

Ramann. 1851 április 30-án született Dorotheenstadt-ban, Arnstadt mellett, Thüringiában. Gyógyszerészetet tanult és 1878 július 1-én Eberswaldeba került az ottani Erdészeti Akadémiára *Remele* mellé asszistensnek. Itt csakhamar átvette a talajtani kísérleti osztály vezetését és a talajtan terén olyan tudományos nevet szerzett magának, hogy 1900 április

1-án *Ebermayer* halála után, ennek helyére hívták meg a müncheni egyetem talajtani tanszékére.

Az első újítás, amit a talajtani kutatások terén meghonosított, a talajoknak a helyszínén való tanulmányozása volt. Helyesen mutat rá talajtani szakkönyvének „*Bodenkunde und Standortlehre*“ első kiadásában (1893-ban), midőn előszavában egyebek közt így nyilatkozik: „Wer . . . Standortlehre treiben will, darf nicht vergessen, dass sein Hauptarbeitsplatz im Walde liegt. Allein vom Laboratorium aus in Standortlehre arbeiten zu wollen, hat genau soviel Sinn, wie wenn ein Forstmann sein Revier vom Bureau aus verwalten will“.

Midőn *Ramann* könyvének első kiadása megjelent, *Ramann* még Eberswaldeban főképpen az erdészettan szempontjából foglalkozott a talajjal. Talán szerencse is, hogy a talajtan mai nagy mestere az erdőtalajokon kezdte tanulmányait, mert az erdőtalaj olyan jellegzetes szelvényt árul el, hogy ezen legjobban kitűnik a különbség a talaj és kőzet között. Bizonyára ez vezette *Ramann*t arra a vezető gondolatára, hogy a talajt érdemes magáért a talajért, miként ő mondja, „als Selbstzweck“ tanulmányozni (lásd *Jour. f. Landwirtschaft* 1905. évf. 371. l.), ugyanitt élesen megkülönbözteti a tudományos talajtant annak alkalmazott gyakorlati részétől, midőn így ír:

„Man muss sich bewusst werden, dass *Bodenkunde* eine selbständige wissenschaftliche Disziplin ist, sowie dass die Technologie des Bodens die Anwendung der Lehren der *Bodenkunde* auf Ackerbau und Pflanzenerziehung ist“.

Ha *Ramann* „*Bodenkunde*“-jának II., ill. III. ujonnan átdolgozott kiadványait összehasonlítjuk, hű képet kapunk arról, hogy miként alakult át, nagyrészt *Ramann* irányítása alatt, a talajtan igazi tudománnyá. A második kiadásában még legbehatóbban a talajtan geológiai vonatkozásával foglalkozik, mert akkor (1905-ben), a talajtannal tudományos alapon főként agrogeológusok foglalkoztak. Már a III. kiadásban (1911-ben) a legújabb talajkémiai és fizikai kutatások és irányzatok, továbbá a talajoknak genetikus csoportosításán alapuló beosztása és elterjedése talál részletes leírást. Ma *Ramann* „*Bodenkunde*“-ja az a szakkönyv, amelynek ismerete hijján senki tudományosan a talaj tanulmányozásával érdemlegesen nem is foglalkozhat.

Ámde *Ramann* nemcsak azzal szerzett elévülhetetlen tudományos érdemeket, hogy a talajtant a gyakorlati disziplinák béklyóiból felszabadította, továbbá a talajtanra vonatkozó szétszóró tudományos ismereteket gondosan összegyűjtötte és

a hiányokat saját kutatásaival igyekezett kitölteni: hanem magas kora ellenére fiatal energiával hozzá látott a legújabb irányú talajtani kutatásokhoz, melyeknek eddig elért eredményeit különböző német szaklapokban közölte: u. m. *Basenaustausch der Silikate*, Zeitschrift für anorg. und allgemeine Chemie 1916., 1918. és 1920. évf.; *Umsetzungen in heterogenen Systemen*, Zeitschr. f. phys. Chemie XCVIII. köt. 2. füzet. *Die chemischphysikalischen Wirkungen von Ätzkalk und kohlen-saurem Kalk in Mineral—Böden*. Zeitschr. f. Pflanzenernährung 3. évf. 4. füzet. Még néhány évvel ezelőtt a háború idején az volt a terve, hogy a tudományos talajtani kutatások rendszeres művelése céljából Münchenben külön Talajtani Intézetet alapítson, amely a talajtani tudomány és kutatók állandó otthona legyen. Jelenleg is a fiatal talajkutatóknak egész kis csoportja veszi körül és hajtja végre az ő nagyszabású tervezete alapján a talaj abszorpciós jelenségeinek fizika-kémiai tanulmányozását. Csak az a kár, hogy a háború rossz kimenetele megakadályozta azt, hogy Németországnak mai súlyos anyagi helyzetében ilyen mintaszerű tudományos intézetet létre hozzon. A világhírű tudós a háború után abba a szomorú helyzetbe került, hogy kénytelen lett volna kutatásait feladni, ha a nemzetközi talajtani konferenciák lelkes főtitkára: *Dr. D. J. Hissink*, a groningeni (Hollandia) mezőgazdasági kísérleti intézet talajtani osztály igazgatójának kezdeményezésére, nemzetközi gyűjtés alapján a háborúban nem veszített nemzetek tudósainak gyűjtéséből nem sikerül lehetővé tenni, hogy *Ramann* a müncheni egyetem talajtani laboratóriumában megkezdett klasszikus tanulmányait folytassa és befejezhesse.

Az az általános elismerés és tisztelet, mely még a mai feszült nemzetközi helyzetben is megszerezte neki azt a nagy tisztességet, hogy a legutóbb (1924.) Rómában megtartott IV. nemzetközi talajtani konferenciának diszelnökéül választották, megerősíti azt a meggyőződésünket, hogy ha sikerül *Ramann* akadémiánk külföldi tagjai sorába megválasztani, ez Akadémiánknak csak díszére fog szolgálni.

Ettől indítatva, a III. osztály tagjai sorába való felvételre melegen ajánljuk.

Ilosvay Lajos ig. és r. t.
Schafarzik Ferenc r. t.
'Sigmond Elek l. t.

DON SANTIAGO RAMÓN Y CAJALT, a világhírű spanyol histológus, Akadémiánk külső tagjául ajánljuk.

Ramón y Cajal csaknem félszázada halad az idegrend-

szer finomabb szerkezetét kutatók élén s a morphologiai tudományoknak ezt a fejezetét teljesen átformálta, sőt csak kevésbé túlzunk, ha azt mondjuk, hogy tulajdonképen ő teremtette meg a modern ideghistológiát tanítványainak közreműködésével. Nincs olyan részletkérdése az idegrendszer mikroszkopi szerkezetének, amely ne volna az ő nevével mindörökre összeforrva. Jelenleg 72 éves, a madridi egyetem volt tanára s az ő tiszteletére szervezett nagy kutató-intézet, az Istituto Cajal igazgatója. Magas kora kora ellenére is még fáradhatatlan buzgalommal folytatja kutatásait és vezeti az intézetében folyó munkát. Elismerésben bőven volt része: megkapta a Nobel-díjat, a berlini egyetem Helmholtz-érmét, a párisi biológiai társulat Prix de Fauvella-jét. Ötvennél több külföldi akadémia és tudós társaság kültagja, öt egyetem (Cambridge, Würzburg, Worcester, Christiania, Louvain) disztoktora stb. A lángeszű és példátlan produktivitású tudós, aki jelenleg Spanyolországnak egyik legnagyobb büszkesége, hazánk iránt is melegen érdeklődik, ennek tudományos férfiai iránt rokonszenvvel és barátsággal viseltetik, a hazai tudományosságunkat kiválóan méltányolja. Akadémiánk önmagát tiszteli meg azzal, ha ezt az igazán nagy, úttörő tudóst külső tagjainak sorába iktatja.

Lenhossek Mihály r. t.
Schaffer Károly l. t.

Hall
1000

2

6

2

2

2

2

12